

Inkorporering av Barnkonventionen

*En argumentationsanalys om för- och motargument att Sverige inkorporerade
Barnkonventionen i svensk lag*

Författare: Mariam Abdelrahman

Handledare: Linde Lindkvist
Enskilda Högskolan Stockholm

Abstract

The essay highlights pros and counterarguments about the incorporation of the UN Convention on the Rights of the Child in Sweden. The pros and cons highlighted in the essay by incorporation have not been found to be crucial to the status of children's rights or even the convention. The conclusion is that incorporating the international experience of judging is not as binding as advocates and opponents state. The countries that have implemented the Convention on the Rights of the Child have not had a better situation automatically on children's rights, but they have also not been hindered or steered in the negative direction in their work to any significant extent. Incorporation is secondary to the political will to work with the Convention and children's rights; it cannot legally direct the policy if the policy does not want to be governed. However, an incorporation can become a tool in the hands of a political movement that is already convinced of the right to strengthen children's rights in accordance with the Convention on the Rights of the Child.

Nyckelord: Barnkonventionen, Inkorporering, svensk rätt, Remissvar, Insatser

Engelsk titel: An argumentation analysis about the pros and cons of Sweden incorporating the CRC into Swedish law

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	<i>Bakgrund om Barnkonventionen</i>	3
1.2	<i>Syfte och frågeställningar</i>	5
1.3	<i>Tidigare forskning</i>	6
1.4	<i>Metod och Material</i>	8
1.5	<i>Teori</i>	9
1.6	<i>Avgränsning och disposition</i>	11
2	Argument för en inkorporering av Barnkonventionen i Sverige	12
2.1	<i>Tre centrala argument för inkorporering av Barnkonventionen:</i>	14
3	Argument mot en inkorporering av Barnkonventionen.....	17
3.1	<i>Tre centrala argument mot inkorporering av Barnkonventionen:</i>	19
4	Slutsats och diskussion.....	23
	Bibliografi	26

1 Inledning

Den här uppsatsen strävar efter att analysera huruvida Sverige har valt det bästa sättet för att tillgodose barns rättigheter i och med valet att inte transformera Barnkonventionen till lag. Barnkonventionen säkerställer att alla barn ska ha vissa grundläggande rättigheter. Genom att säkerställa att någon har rättigheter, klarläggs de skyldigheter och ansvar som åvilar andra och som motsvarar eller harmonierar mot rättigheterna. Den som är rättighetshavare är inte utlämnad till andras godtycke. Alla som har rättigheter har även rätt att få dessa respekterade och tillgodosedda. Enligt Barnkonventionen är syftet med att vuxnas rättigheter skiljer sig från barns, då barn behöver ett specifikt skydd till skillnad från vuxna (Singer 2019, 43).

Efter att en inkorporering av Barnkonventionen i svensk lag utretts och föreslagits i SOU 2016:19 har ett flertal remissinstanser reagerat negativt och framfört sin oro över vad en möjlig inkorporering kan innebära för det svenska rättssamhället. Trots detta beslutade Sverige att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag. Diskussioner har förts och Riksdagen beslutade en inkorporering av konventionen, som börjar gälla 1 januari 2020 (Hallengren, 2017). Uppsatsen lyfter fram de remissvaren och belyser de översiktliga och de mest förekommande för- och motargumenten med att Sverige införlivar konventionen i nationell rätt. Utifrån detta kommer det i uppsatsen diskuteras och analyserat om Sverige verkligen har fattat ett lämpligt beslut genom en inkorporering av konventionen.

1.1 Bakgrund om Barnkonventionen

Barnkonventionen är ett internationellt rättsligt bindande avtal som fastställer att barn är individer med egna rättigheter, alltså att de inte är vuxnas eller föräldrars ägodelar. Konventionen innehåller 54 artiklar och alla artiklar är lika viktiga då det tillsammans skapar en helhet, utöver detta existerar fyra grundläggande principer som alltid ska vara i fokus. Dessa grundläggande principer är fyraartiklar, artikel är 2, 3, 6 och 12 (Unicef, 2016).

Sverige var ett av de första länderna som ratificerade Barnkonventionen. År 1990 skrev den Socialdemokratiska regeringen under konventionen och Miljöpartiet var ett av de första partierna som vidarebefordrade frågan i riksdagen. Sedan dess har regeringar gjort stora insatser för att förstärka barnens rättigheter och för att kunna säkerställa att Barnkonventionen följs i Sverige. Fram till dess att Sverige beslutade att inkorporera konventionen har Sverige mött utmaningar, vilket är en av anledningarna till att regeringen har lämnat propositioner till

riksdagen om att införliva Barnkonventionen i svensk rätt, vilket i sin tur har gjort att Sverige har beslutat att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag.

Flera partier tar stark ställning för inkorporering av Barnkonventionen i Sverige. FN:s barnrättskommitté granskade om Sverige efterlever Barnkonventionen och efter de senaste granskningarna har kommittén lämnat rekommendationer om vad Sverige bör göra för att bli bättre. I dessa rekommendationer har det återkommit, ett antal gånger, att Sverige bör stärka konventionens rättsliga ställning, vilket innebär en inkorporering av konventionen i svensk lag. De är övertygade om att inkorporeringen kommer leda till ett förbättrat arbete som berör pojkars och flickors rättigheter. Dessutom har regeringen även beslutat om fortsatt transformering av Barnkonventionen i andra lagar, så att relevanta lagar ändras och anpassas till konventionens bestämmelser (Regner 2015). 2013 beslutade regeringen att tillkalla en specifik utredare som hade till uppgift att kartlägga hur Sverige tillämpar lagar och andra föreskrifter, hur de överensstämmer med barns rättigheter enligt FN:s Barnkonvention och även de två frivilliga protokoll som Sverige har tillträtt (dir. 2013:35). Utredaren fick även i uppgift att analysera och redovisa för- och nackdelar med en implementering av Barnkonventionen i svensk rätt, och vad de två frivilliga protokollen skulle medföra. Syftet med analysen var att utredaren skulle komma fram till vilka sätt som är mest effektiva för att stärka barns rättigheter. Utredarens uppdrag skulle presenteras mars 2015, men förlängdes till juni 2015. I februari 2015 bestämde regeringen att expandera det uppdraget som utredaren utförde till att omfatta och att lämna förslag till en lag om inkorporering av Barnkonventionen (dir. 2015:17). Vidare skulle utredaren även belysa vissa rättsliga, praktiska och nödvändiga frågor som uppstår vid en inkorporering av konventionen. Tiden för uppdraget förlängdes till den 28e februari 2016 (SOU 2016:19).

Genom en inkorporering av Barnkonventionen får konventionen en position precis som en svensk lag. Vilket betyder ett förtydligande av att rättstillämpande myndigheter i mål och ärenden ska tolka svenska bestämmelser gentemot Barnkonventionen. Lagen som föreslogs innehåller en paragraf. I den paragrafen rekommenderas att artiklarna 1–42 i konventionen i originaltextens lydelse ska gälla som svensk lag och inte ändras. Således krävs flera moment vid sidan av en inkorporering för att Barnkonventionen ska gå igenom och bli lag. Det krävs en fortsatt transformering av Barnkonventionens bestämmelser för att bli nationell rätt. Utöver detta krävs en sammanställning av olika insatser inom exempelvis utbildning, därtill vägledning och samordning mellan olika aktörer på olika platser i samhället.

Barnkonventionen säkerställer att barn har vissa grundläggande rättigheter som ska gälla alla barn. Genom att klarlägga att någon har rättigheter förtydligas också att det finns plikter och ansvar som belastar andra individer. En rättighetsbärare är inte utelämnad till andras godtycke, den som har rättigheter har även rätt att få dessa tillgodosedda och skyddade. Ett tecken för rättigheter anses vara att människan själv har rätten att begära uppfyllandet av en rättighet eller att hålla sig borta från den (Singer 2019, 43). Med hjälp av Barnkonventionen tydliggörs det att barn har rätt till ett specifikt skydd som skiljer sig från vuxnas rättigheter. Ett sådant är att barns rättigheter inte är underordnade vuxnas rättigheter (Kaldal & Farkhooy 2017, 42). Beslutet att Barnkonventionen ska bli lag, gäller inte hur barns rätt till upprättelse ska säkerställas om de blir kränkta. Den här metoden är viktig för alla barns rättigheter, därför bör detta respekteras och efterföljas helt och hållet (CRC/GC/2003/5, pkt. 24).

Juni 2018 röstade en majoritet i riksdagen för regeringens förslag att inkorporera FN:s Barnkonvention i svensk lag. Med en inkorporering innebär det ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska ta hänsyn till de rättigheter som konventionen innehåller. Bedömningar och avvägningar som utgörs i beslutprocesser i mål och ärenden kring barns rättigheter måste nu beaktas. Genom att göra konventionen till svensk lag leder det till att barnens rättigheter säkras, eller säkerställs, vilket bildar en grund för ett alltmer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Barnkonventionen kommer att bli inkorporerad i svensk lag och börjar gälla från 1 januari 2020 (Regeringskansliet 2019).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att redovisa, kartlägga, och analysera för- och motargument till inkorporering av Barnkonventionen i svensk lag, utifrån argument som olika myndigheter, tingsrätter, organisationer med mera har uttryckt i sina remissvar. Det som främst kommer att lyftas upp på resultatdelen i uppsatsen är regeringens sammanställning av remissvaren för att kunna svara på min frågeställning. Teorin som har valts ger inblick i hur Sveriges rättssystem är och hur Sverige förhåller sig till internationella överensbestämmelser.

Syftet är att ställa de olika argumenten mot varandra och diskutera dem utifrån myndigheternas och organisationernas egna motiveringar. Målet är att skapa en karta över argumenten som också kan underlätta för läsaren att förstå syftet med lagen om inkorporering och om Sverige har fattat ett lämpligt beslut genom att inkorporera Barnkonventionen i den

svenska lagen. Uppsatsens frågeställning har valts på grund av att ingen annan tidigare undersökning har ställt för- och motargumenten mot varandra.

Följande frågeställning behandlas i uppsatsen:

- Vilka för- och motargument har framförts i Sverige gentemot att Barnkonventionen blir lag?
- Hur förhåller sig för- och motargumenten till Sveriges dualistiska rättssystem?

1.3 Tidigare forskning

En jämförande studie av internationella erfarenheter har gjorts av Johan Vamstad om fördelar och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen. Forskningen gjordes 2016 hade syftet att samla in internationella erfarenheter av de länder som har inkorporerat Barnkonventionen i lag. Dessa länder är Norge och Finland. Studien undersökte även de länder som inte har inkorporerat konventionen, detta för att kunna göra en analys om för och nackdelar med en inkorporering av konventionen i Sverige. Utifrån internationella erfarenheter är frågan om för- och nackdelar med att inkorporera Barnkonventionen svår och komplicerad att svara på. Svaret och slutsatsen av denna internationella undersökning är instabil och därav blir den osäker. Men slutsatserna som Vamstad kom fram till är sammanfattade i fyra olika punkter.

1. Första punkten tyder på att implementeringen av konventionen inte gör någon speciell skillnad. Sammanställningen som gjordes kring konventionen och barns rättigheter i fyra olika länder visade inga direkta mönster ifall konventionen bör inkorporeras eller inte. Det som man har kommit fram till av de mönster som finns är en tydlig norsk modell för barnens rättigheter, som ger tecken på både en syn på barnet som en självständig medborgare med egna rättigheter och i en välfärdsmodell som ser barn som föremål för angelägna sociala investeringar. Synen som nordiska länder har på barn tydliggörs av jämförelsen med Tyskland och införlivningen av konventionen har ingen slutlig påverkan på detta förhållningssätt.
2. Andra punkten lyfter fram fördelarna av en inkorporering och de är huvudsakligen principiella. Fördelarna som internationella undersökningen kunde komma fram till är att Barnkonventionen

får en större principiell betydelse i landet när den har inkorporerats. De myndigheter och privata sektorer som arbetar med barns rättigheter har möjlighet att nu hänvisa till mer långtgående samhällseliga skyldigheter gentemot barnen och dessutom anses Sveriges ställning stärkas som barnrättighetsland, vilket skulle gynnas i ett internationellt perspektiv. Det är svårt att finna ytterligare konkreta fördelar med tillämpningen av konventionen och barnens tillstånd i samhället. Det borde även betonas att barns rättigheter är likt rättigheter i allmänhet beroende av i vilken utsträckning de tydliggörs och bekräftas, även om konventionen ges en större principiell betydelse bland de personer som på olika sätt arbetar med barns rättigheter och i samhället.

3. Tredje punkten handlar om att nackdelarna i sig inte är avgörande utan beroende på fördelarna. I undersökningen har det visat sig att det finns brist av fördelar, mer än förekomst av nackdelar med en inkorporering av Barnkonventionen. Det kan bero på att nackdelarna och fördelarna är svårbedömda, inte minst de som har att göra med nationellt självbestämmande. Trots det, är det tydligt att den synbara bristen på betydelsen i positiv mening följs åt av en brist på betydelse i negativ mening. Det går alltså inte att säga utifrån denna studie, om en inkorporering av konventionen är oförenlig med nationell rättstradition eller att den skapar oöverstigliga problem för rättsutövning och förvaltning. Och det går inte heller att påpeka att en implementering skulle leda till en begränsning av eller kompromiss med svenskt barnrättsarbete. Om man ska döma utifrån det norska fallet, skulle en inkorporering leda till en betydande anpassning av regler, lagar, praxis. I vilken utsträckning detta är en nackdel som talar mot en inkorporering beror slutligen på värderingen av de fördelar som nämndes tidigare.
4. Sista punkten handlar om resultatet av en inkorporering, som beror på hur man arbetar med och för den. För- och nackdelarna, som nämndes ovan, har alltså visat ingen slutlig betydelse för barnens rättigheter eller konventionens ställning. Slutsatsen är att en inkorporering, av de internationella erfarenheterna att döma, är att de inte är förpliktigande, såsom både förespråkare och motståndare påstår. De länder som har införlivat Barnkonventionen i sin lagstiftning, har inte automatiskt fått en bättre situation på ber rättighetsområdet, men de har inte heller styrkts eller hindrats i en negativ riktning i sitt arbete. Inkorporeringen är sekundär i förhållande till den politiska viljan att arbeta med konventionen och barns rättigheter. Den kan inte på juridiskt sett direkt styra politiken, så länge politiken inte har viljan att bli styrd. Å andra sidan kan

inkorporering vara ett verktyg för en politisk rörelse som redan anser att det rätta är att stärka barns rättigheter i enlighet med Barnkonventionen (Vamstad 2016, 68–70).

1.4 Metod och Material

För att kunna beskriva uppsatsens syfte och frågeställning kommer en argumentationsanalys att användas som metod då syftet är att bilda en större och djupare uppfattning för argumentationen om att Sverige inkorporerade Barnkonventionen i svensk rätt. Denna metod har använts eftersom den är lämplig för min frågeställning att svara på och gör det enklare att sammanställa argumenten för att analysera dem. Därför är denna metod mest passande för uppsatsen.

Argumentationsanalysen är en formaliserad teknik som systematiskt förklarar de argument som förekommer i en viss debatt. Enligt Beckman är argumentationsanalys en teknik som framförallt beskriver en samling argument och dess innehåll (Beckman 2007, 39–40). Genom att använda argumentationsanalys är det rimligt att steg för steg analysera de olika argumenten som förs fram, och hur dessa argument förhåller sig till varandra samt hur starka argumenten är. Med en argumentationsanalys finns det en teknik som särskilt redogör för en samling argument och dess innehåll. En synpunkt, som står i relation till en argumentationsanalys, är valet av de aktörer som ska vara med i undersökningen. Således är frågeställningen vilka åsikter från vilka aktörer bör uteslutas och vilka ska medräknas i uppsatsen. Kärnan i en argumentationsanalys är framförallt en samling av faktabaserat material som oftast består av antal olika texter som tycker motsatt i en typ av debattfråga (Beckman 2007, 40–42). Vid val av material bör inte skribenten, enligt Sandgren, medvetet manipulera meningen och påverka resultatet eller göra det ensidigt, exempelvis det material som har valts inte stödjer skribentens inställning uteslutas eller feltolkas på ett annat sätt. Vidare poängterar Sandgren att värderingar får inte heller leda till att problemet ges en sådan formulering att bara svar kan erhållas och resultatet därför blir förutsägbart (Sandgren 2015, 75).

Enligt Smith och McConnell borde mänskliga rättigheter fungera som en riktlinje för hur nationella institutioner ska fungera, det finns en hierarkisk ordning mellan nationen och nationella lagar, och en implementering av dem som har ett visst företräde. Om man ska följa rättigheter skall det stämma överens med lagarna, och om man behöver ändra i lagarna, ska man kunna göra det. Det räcker inte med att göra det som krävs, det skall finnas möjlighet att göra mer än det. Vidare anser dessa forskare att rättigheter får bra effekt genom att bli lag

(McConnell & Smith 2018, 19–18). Senare i uppsatsen får vi reda på om rättigheter verkligen bör inkorporeras i lag för att de ska gälla.

För att kunna ta fram de olika argumenten, har olika källor använts. Rapporter, offentliga utredningar och offentliga propositioner från regeringen, Unicef, barnombudsmannen och riksdagens ombudsmän är de primära källorna i denna uppsats. En tidigare forskning ska även ligga till grund för denna text. Forskningen som används är en jämförelsestudie om för- och nackdelar med en inkorporering som är skriven av Johan Vamstad, som förhoppningsvis underlättar för mig att skriva en diskussion om Sveriges inkorporering av Barnkonventionen. Teorin som lyfts upp i analysen handlar om dualism och monism, hur Sverige ställer sig till internationella avtal som det har ratificerat.

Källorna som används utifrån metoden är etablerade källor och regeringens hemsida är en primär källa som lägger ut eget material, vilket tyder på att de inte tagit materialet av någon annan och den är därav riktig. Flera av dessa källor, exempelvis kommuner och landsting, lyder under offentlighetsprincipen där allt material är offentligt, och det innebär att alla medborgare har rätt till att få ut offentliga handlingar som publiceras. Detta gör att svenska myndigheter är lite noggrannare med det de publicerar och därför anses källorna pålitliga i denna uppsats (Svanström & Gustavsson 2018, 28). Det material som har valts för att ta ut för- och motargument om inkorporering av Barnkonventionen är främst tagna ur regeringens proposition, där regeringen har sammanställt alla remissvar och alla argument framkommer med motivering av Barnkonventionens inkorporering. Olika myndigheter, kommuner, organisationer och tingsrätter har motiverat varför de bedömer i sakfrågorna. Utifrån detta underlag är syftet att sammanställa argumenten mot varandra och sedan tillföra en diskussion.

1.5 Teori

Här presenteras det hur folkrättsliga konventioner implementeras i svensk lag genom att det dualistiska och monistiska synsättet lyfts upp. Inkorporering av konventioner om de mänskliga rättigheterna i Sverige kommer också att redogöras.

Stater är folkrättsligt skyldiga att följa internationella konventioner som de har skrivit under. I enlighet med sina konstitutionella bestämmelser och konventionsbestämmelser ska varje stat vidta nödvändiga åtgärder för att genom lagstiftningen se till att rättigheterna i konventionen fullföljs i verkligheten. Konventionsstaterna får själva bestämma på vilka sätt konventionen ska implementeras i nationell rätt. Artikel 27 i Wienkonventionen handlar om

traktaträtten, där det står att konventionsstaterna inte ska åberopa sin nationella lagstiftning för att försvara sig genom att de inte fullföljer konventionen. Stater som har ratificerat en konvention är folkrättsligt bundna till den och är oberoende av hur statens inhemska rättsordning är skapad. Enkelt uttryckt, finns det två olika sätt att se på förhållandet mellan nationell och internationell rätt, det monistiska och det dualistiska sättet. Skandinaviska länder, framförallt Sverige brukar anses som en dualistisk stat då vi har två rättssystem. Med den dualistiska synen ses nationell- och folkrätt som två olika rättssystem med olika doktriner och rättssubjekt.

Dualism

Med den dualistiska teorin innebär det att det krävs en form av parlamentariskt beslut för att konventionsstater ska ha möjlighet att åberopa och tillämpa en konvention i de nationella domstolarna. Omedelbar tillämplighet kan inte komma automatiskt. Staterna är folkrättsligt bundna att följa konventionen oavsett om en sådan åtgärd har gjorts. Staters regeringar har en förpliktelse när det kommer till MR-konventioner. Att de måste respektera en viss standard som för sin tillämpning behöver support i nationell rätt, men däremot medför inte konventionen nödvändiga krav på vissa lagbestämmelser. Utifrån dualistiska traditionen har inte den inhemska domstolarna eller förvaltningsmyndigheterna en skyldighet att tillämpa annat än svensk rätt och den internationella rätten behöver inte av inomstatliga organ implementeras till människor, så länge man inte har lagstiftat om det.

I stater med dualistiskt synsätt finns det olika införlivningsmetoder, transformering, inkorporering och konstaterande av normharmonier. Med en *transformering* ger man konventionsbestämmelser på ett passande sätt, det har sin motsvarighet internrättsligt genom att ett visst traktats artiklar transformeras i relativa delar genom lagstiftningsåtgärder. Vissa delar av FN:s Barnkonvention har transformerats i svensk lag, genom exempelvis ändringar i socialtjänstlagen.

Med en *inkorporering* menas det att en internationell överenskommelse eller ett internationellt beslut införlivas i en oförändrad rättsordning, det innebär att man tar texten som den är och implementerar den i lag eller lägger till den som bilaga i lagtext. Denna metod kan bara användas när den internationella textens bestämmelser är skrivna på ett sätt att de direkt kan tillämpas av nationella domstolar. En inkorporering kan skapas tillsammans med en annan lagstiftning som ändras eller stiftas och det är möjligt att vid en inkorporering föra in mer

preciserade och långtgående bestämmelser än de som konventionen stadgar i andra nationella författningar.

Monism

Den monistiska teorin innebär att den nationella och internationella rätten är delar av ett och samma rättssystem. Det innebär att internationella bindande avtal utgör, tillsammans med landets egna inhemska lagar, ett och samma rättssystem. Det finns olika stater som är monistiska, exempelvis Spanien, Belgien och Frankrike. Den viktigaste effekten av den monistiska rättsuppfattningen är att ett internrättsligt relevant traktat blir tillämpligt direkt internt i förhållande till den traktatslutande statens organ och medborgare. Några monistiska länder har valt att inkorporera vissa internationella bestämmelser, precis som i dualistiska länder.

Vissa länder som är monistiska implementerar några dokument genom en inkorporering, men i dualistiska stater tillämpar man vissa konventioner direkt i nationella domstolar, utan införlivningsåtgärder. Det är skillnaden mellan dualism och monism. EU menar att gränsen mellan monismen och dualismen i Sverige inte kan förklaras svart på vitt. Inkorporering har blivit allt vanligare i skandinaviska länder och det har lett till vissa bedömare ser en tillnärmning mot monism inom Norden (Aspelund 2015).

1.6 Avgränsning och disposition

Avgränsning

I uppsatsen kommer regeringens propositioner där alla remissvar finns att användas, från exempelvis barnombudsmannen, rapporter från Unicef, regeringen, och riksdagens ombudsmän, men även i Unicef:s och barnombudsmannens egna hemsidor för ytterligare djupare information. Anledningen till att avgränsningen enbart omfattas av de källorna, är kopplat till det utrymme som uppsatsen skall förhålla sig till och framförallt för att det är regeringen och riksdagen som kan ändra och påverka våra lagar, därför anses andra källor inte lika viktiga i just denna analys. Tidigare forskning har även begränsats till sådant som bedömts vara relevant för uppsatsens syfte, där en sällning har gjort för att få bort det som inte är relevant till uppsatsens frågeställning. Den forskning som studien är avgränsad till att använda och lyfta upp i uppsatsen är en jämförande studie som undersökte för och nackdelar med inkorporering.

Disposition

Uppsatsen är indelad i 4 kapitel. I kapitel 2 presenteras resultatet, översiktliga för- och motargument av att Sverige inkorporerat Barnkonventionen i svensk lag. I kapitel 3 sammanförs tre centrala argument för och tre centrala argument mot inkorporeringen, som har uppkommit konstant. I kapitel 4 presenteras slutsatsen, där redovisas vad uppsatsen kommit fram till. Slutsatsen och diskussionen innehåller vad som framkommit utifrån de använda källorna. Frågan besvaras om Sverige har gjort ett lämpligt beslut genom att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag.

2 Argument för en inkorporering av Barnkonventionen i Sverige

I detta avsnitt ämnar jag att framlägga förargument om inkorporering av Barnkonventionen, och därmed besvara uppsatsens syfte och frågeställningar. Först presenteras det översiktliga argument ur regeringens och utredningens bedömning om en inkorporering av Barnkonventionen i svensk rätt. Sedan redogörs de tre centrala förargument som har återkommit i remissinstanserna. Jag har valt att gå in på djupet i dessa återkommande förargument för att analysera varför och vilka motiv som lyfts fram om inkorporering av konventionen i svensk lag.

Översikt

Det har visat sig i granskning av remissvaren att myndigheter och organisationer som arbetar med barn och samhällsfrågor tillstyrker en inkorporering av Barnkonventionen i svensk rätt. Exempelvis anser Unicef och barnombudsmannen att det finns brister i barns rättigheter och därför bör deras ställning stärkas i Sverige. Barnombudsmannen tycker att barnets rättigheter blir tydligare för rättsväsendets aktörer (Hallengren 2018). När konventionen blir svensk lag, kommer den att läggas till grund för myndigheternas beslut, vilket leder till utveckling av rättspraxis som förtydligar hur artiklarna i konventionen bör tolkas i relation till varandra och även i konkreta fall (Malmberg 2016). En majoritet av kommuner har också lyft upp detta. Botkyrka kommun anser exempelvis att genom en implementering tydliggörs det kommunala

ansvaret för att främja och säkerställa barns rättigheter (Hallengren 2018). Vidare hävdar barnombudsmannen att lagstiftningen då kommer att behöva hålla sig till konventionen vid jobb av förarbeten. Detta görs genom att implementera konventionen. Med det menar barnombudsmannen att förarbeten också kommer att bestå av mer stöd vid tolkningen av konventionens olika artiklar. Vidare poängterar de att genom en införlivning kommer konventionen att få en pedagogisk betydelse i Sverige. Att konventionen gör kraven tydligare för de personer som jobbar med barn, att de måste ha både kunskap och verktyg om konventionen, för att kunna fullfölja den (Malmberg 2016). Kommuner som Gävle och Uppsala tycker att en implementering lägger en stabil grund för ett rättighetsbaserat synsätt, vilket egentligen också poängteras av andra remissinstanser.

Sveriges landsting och Karlskoga kommun yttrar sig för en inkorporering eftersom de anser att barns rättigheter blir starkare och innehållet som finns i konventionen får bättre effekt och större betydelse, men att implementeringen skall komma före av en mer genomgripande utredning, alltså om konfliktsituationer mellan Barnkonventionen och annan svensk lag uppstår. Detta är för att Sverige vid flera tillfällen har fått kritik av FN:s barnrättskommitté. I remissinstanserna framkommer bland annat från remissvaret av Unicef, att konventionen borde ges en särställning genom att en företrädesregel om Barnkonventionens överordnade ställning gentemot andra lagar, borde införas i samband med inkorporering. Flera insatser avstyrker inte en inkorporering, men anser att konsekvenserna av en inkorporering behöver analyseras mer omfattande. Andra yttranden påpekar att förslaget om inkorporeringen borde ha kompletterats med tydliga uttalanden om hur konventionen ska tolkas inom olika rättsområden för att ge ledning till rättstillämparen. Att detta är ett ansvar för lagstiftaren som inte ska läggas över på domstolar och förvaltningsmyndigheter.

Barnrättskommittén tillstyrker en inkorporering, men påpekar det allra viktigaste är att Barnkonventionen uppfylls helt och hållet i praktiken. Kommittén har vid flera tillfällen rekommenderat Sverige att inkorporera Barnkonventionen i svensk lag. De anser att bara för att internationella konventioner inte implementeras i lag, betyder det inte att de saknar betydelse för myndigheterna och domstolarnas beslutsfattande. De menar att när Sverige ratificerade konventionen gick de med på att ingen lagstiftning ska krocka med konventionen. Senast antagna strategin för förstärkning av barns rättigheter i Sverige (prop. 2009/10.23) menar att all lagstiftning som handlar om barn, ska skapas i överensstämmelse med Barnkonventionen. I strategin poängteras det att lagstiftningen är statens första instrument för att kunna säkerställa att barns rättigheter tillgodoses när det fattas beslut i olika sammanhang.

2.1 Tre centrala argument för inkorporering av Barnkonventionen:

1. *Det finns ett flertal brister i Sverige när det gäller genomslaget för barns rättigheter. Barnkonventionen behöver införlivas för att stärka barns rättsliga ställning och för att förtydliga att Barn-konventionen måste beaktas och tillämpas vid alla beslut som rör barn.*

Trots att Sverige ratificerade Barnkonventionen år 1989 så har det framkommit brister. Sverige har vid flera gånger fått rekommendationer av barnrättskommittén för att skärpa sig kring barns rättigheter och införliva konventionen i svensk rätt. Unicef anser inte att det räcker med att Sverige har skrivit under. Det krävs mer, som exempelvis en inkorporering och fortsatt transformering för att garantera barns rättigheter. Genom att konventionen blir lag, kommer våra lagar och bestämmelser att tas mer på allvar och kommer gälla alla barn i Sverige (Unicef 2018). Vi kan ta Norge som ett exempel. Enligt den norska lagen ska Barnkonventionen komma först vid konflikt med andra lagar, år 2009 gjordes det en utvärdering av norsk lag och praxis i förhållande till konventionen. Utredningen visade att Barnkonventionen generellt har stärkt barnens rättsliga ställning och även gett konventionen en högre juridisk status än innan. Inte nog med det tas konventionen på större allvar och kan användas som rättskälla. till exempel så förespråkar Unicef den norska modellen, alltså att införliva konventionen i svensk lag. Utöver att barn har en särskild ställning anser regeringen att de utgör en särskilt utsatt och sårbar grupp i behov av ett starkare skydd samtidigt som barn befinner sig i en beroendeställning. Det har också förekommit brister i svensk praxis i frågan om barnens rätt att komma till tals. Det har visat sig under flera fall att barn inte har kommit till tals i vårdnadstvister, asylprocesser och vid utredningar inom socialtjänsten. Däremot finns det exempel på att barn har fått sin röst hörd, men på ett sätt där man inte tagit hänsyn till barnets bästa och där barnet även har blivit kränkt. Enligt Unicef är rätten till att komma till tals, viktigare än att Barnkonventionen som helhet gäller som lag. När Sverige har Barnkonventionen som lag kommer svenska lagar och bestämmelser som rör barn tas på större allvar och genomföra alla barn i Sverige (Unicef 2018).

2. *Med en inkorporering förtydligar man det kommunala ansvaret för att främja och säkerställa barns bästa.*

Formuleringen om barnets bästa har kommit i svenska lagar eftersom Sverige har skrivit under Barnkonventionen. Vi hittar denna princip, förutom i utlänningslagen, i bland annat socialtjänstlagen och lagen om vård av unga. Trots principen om barnets bästa i våra lagar, har det hänt att den inte tillämpas. Enligt Barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som handlar om barn, vilket har en starkare formulering än i exempelvis utlänningslagen. Genom att inkorporera konventionen i svensk rätt, kommer grunden för denna princip att stärkas. Ett exempel där konventionen kommer att stärka barnets rättigheter är när en konflikt mellan svensk lag och Barnkonventionen sker. Flera fall har funnits av detta i Sverige.

Om Sverige inte hade inkorporerat Barnkonventionen, hade den svenska lagen "vunnit" en sådan konflikt, då Barnkonventionen inte är lika stark som exempelvis utlänningslagen. Men även en annan lagstiftning, såsom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Däremot anser Unicef att Barnkonventionen borde väga tyngst. Till och med FN:s barnrättskommitté tycker att internationella åtaganden bör prioriteras framför den nationella rätten när två rättssystem står i konflikt med varandra. Barnrättskommittén menar dessutom att det är viktigt att se till att all relevant nationell lagstiftning överensstämmer med konventionen (Unicef 2018).

3. *Inkorporering av Barnkonventionen leder till en tydlig bild av barnets rättigheter och är ett bra sätt att skapa en grund för ett barnrättsbaserat synsätt.*

Som begreppet barnrättsbaserat synsätt är formulerat så är varje barn en egen individ. Varje barn ska respekteras och skyddas som rättighetsbärare med individuell personlighet, egna behov och personlig integritet (Nymansson 2018). Utifrån utredningen och vad barn har berättat, så har det kommit fram att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare och att myndigheter i många fall saknar ett barnrättsbaserat synsätt. Detta betyder att barnets rätt att bli hörd och få sina åsikter beaktade måste tillgodoses systematiskt i alla beslutsprocesser. Även att barnets egenmakt och deltagande ska komma först i alla ärenden som rör barn. Både regeringen och utredningen anser att myndigheter vid bemötande av barn, inte alltid utgår från att barn är rättighetsbärare. Detta märks främst på barn i olika kriser, eftersom de barn som är

utsatta i olika situationer inte har förmågan att själva ta beslut och därför har de svårt att utnyttja sina rättigheter. Exempelvis förstärks detta från barnombudsmannen och tillsynsmyndighetens rapporter, där det framkommer vad barn och unga själva har uttryckt. Barnen har vid flera tillfällen behövt hjälp men upplevt att de inte blivit lyssnade på eller blivit tagna på allvar och att deras åsikter inte omhändertagits. Barnen vittnar om hur myndigheter och andra samhällsinstitutioner inte tagit de på allvar. Utifrån detta sammanhang menar regeringen att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare och att ett barnrättsbaserat synsätt inte genomsyrar verksamheten på alla olika nivåer. Inte heller anammats i tillräcklig utsträckning i beslutsprocesser som rör barn.

Sveriges konventionsåtagande enligt Barnkonventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet, anser regeringen. Att ett barnrättsbaserat synsätt ska uppfylla all verksamhet kring unga. Genom att ha ett barnrättsbaserat synsätt handlar det om synsätt, arbetssätt, tydlig styrning och kunskap. För att få en hållbar förbättring krävs en fråga eller ett synsätt som automatiskt ska finnas i det vardagliga arbetet. Beslutsfattare och tjänstemän som hanterar ärenden som rör barn styrs i sitt uppdrag av lagar, föreskrifter, förordningar och så vidare. Genom att införliva konventionen blir det tydligare för beslutsfattare och tjänstemän att hålla sig till konventionen med tanke på att den blir lag. En implementering av konventionen leder till att barns roll som rättssubjekt med egna rättigheter förtydligas och dessutom hamnar barnet i fokus i de situationer som rör barnet. Enligt regeringen kan inkorporeringen av Barnkonventionen skapa en grund på så sätt att det ger offentliga verksamheter ett barnrättsbaserat synsätt. På detta sätt kommer ett helhetsperspektiv att formos inom all offentlig verksamhet som grundar sig på just barnens rättigheter (Hallengren 2017).

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen att kommuner och människorättsorganisationer, som exempelvis Unicef, är för en inkorporering eftersom de är organisationer som arbetar för barns rättigheter. De ser inkorporeringen som en möjlighet till att stärka barns rättigheter. Utifrån de synpunkterna kan man också konstatera att insatser som tillstyrker inkorporering inte är riktigt nöjda med de lagar vi har idag för barns rättigheter. De lyfter även upp liknande för argument men på olika sätt. De betonar att det krävs mer, som exempelvis inkorporering, för att barnen ska kunna ha starkare ställning i alla ärenden i Sverige. Målet för dessa insatser är att Sverige ska se till att barn som befinner sig i skolan, asylprocess, domstol osv. ska ha det så bra som möjligt, att myndigheter alltid ska utgå från barns bästa. En annan liten synpunkt från remissinstanserna generellt sett förde fram kritik mot sättet att inkorporera, men annars är de för en implementering.

Slutligen, när det kommer till fri- och rättigheter har fler människorättsorganisationer rekommenderat stater att formellt införliva sådana konventioner i den inhemska rätten i syfte att utveckla människors rättigheter i praktiken på nationell nivå. Även om Sverige blev bundet vid ratificering av konventionen, som nämndes tidigare, har Sverige fortfarande inte levt upp till konventionens krav. Därför anser dessa organisationer att en implementering är bästa sättet. Det har blivit en tendens i Skandinavien att inkorporera MR-traktat, vilket har fått vissa bedömare att se glidning mot monismen inom norden, framförallt Sverige. En del organisationer och myndigheter förespråkar inkorporering av MR-konventioner i Sverige, och hänvisar till Finland och Norge som har gått längre än Sverige. Vilket vi redan har fått se utifrån för-argumenten som har lyfts upp för inkorporering. Efter att Sverige har valt att inkorporera Europakonventionen och Barnkonventionen, blir frågan om vi är på väg mot monism, precis som Frankrike och Belgien.

3 Argument mot en inkorporering av Barnkonventionen

I detta kapitel presenteras de övergripande motargument om Barnkonventionens implementering i Sverige. Allra först lyfts det upp översiktliga argument som är tagna ur regeringens remissvar. Därefter belysas det tre centrala motargumenten som återkommer ofta ur remissvaren. Dessa argument har jag valt att fördjupa mig i och analysera för att få en klarare bild om varför insatserna argumenterar som de gör.

Översikt

Majoriteten av Sveriges myndigheter, som exempelvis förvaltningsdomstolar, avstyrker en inkorporering av Barnkonventionen. Riksdagens ombudsmän och Kammarrätten i Stockholm anser, att Barnkonventionens artiklar är vaga och innehåller otydliga formuleringar som gör det svårt att tolka dom, dessutom saknas förarbeten till konventionen. De menar att om konventionen inkorporeras, skulle det läggas ett för stort tolkningsansvar på rättstillämparen och därav kan skillnaderna vid tillämpningen bli alldeles för stora, vilket inte stämmer med kravet på förutsebarhet i rättstillämpningen. Förvaltningsrätten i Umeå och Hovrätten över Skåne menar att tolkningen läggs på domstolarna, vilket leder till att domstolarna får möta avgöranden som enligt svensk rättstradition normalt åvilar den lagstiftande makten. Redan här

märks det att hovrätten och Kammarrätten i Stockholm har samma åsikter. Utifrån deras yttranden betonas det en oro gentemot införlivning av konventionen, eftersom de menar att det blir stora tillämpningssvårigheter för förvaltningsmyndigheter och domstolar. Vidare hävdar fler förvaltningsrätt, bland annat i Malmö att en inkorporering kan vara ett problem, då Sverige saknar en överstatlig domstol som kan tolka konventionens syfte. Kammarrätten i Stockholm poängterar att det inte finns mycket att vinna genom att inkorporera konventionen i svensk lag, eftersom den svenska rätten redan täcker och skyddar barns rättigheter, vilket de menar är tillräckligt. Förvaltningsrätten i Malmö, Umeå och Stockholms tingsrätt framför i likhet med Kammarrätten i Stockholm att en transformering av relevanta artiklar ur konventionen inom berörda lagstiftningsområden troligtvis medför att de får bättre genomslag i svensk rätt där tillämpningen har en chans att få ledning av exempelvis förarbeten. Inte nog med det, kriminalvården redovisar precis samma åsikter som ovan, där de bedömer att konventionen har vaga formuleringar som leder till oklarheter i tillämpningen. De flesta som är kritiska förhåller sig till liknande motargument.

Med tanke på de kritiska synpunkter som väcktes av framförallt rättsliga remissinstanser var det möjligen inte helt förvånande att även Lagrådet skulle yttra sig kritiskt. Lagrådet betonar att Barnkonventionen skiljer sig från Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna eftersom bestämmelserna i Europakonventionen är mer tydliga och konkreta. Dessutom finns det en domstol som tolkar konventionens bestämmelser. Vidare påpekar Lagrådet att artiklarna i Barnkonventionen är allmänt hållna och formade att de inte passar för en direkt tillämpning i individuella ärenden (Hallengren 2017, 70–82). Ett exempel som lagrådet lyfter upp om varför det inte är lämpligt att inkorporera konventionen är att artikel 44.6 handlar om rapporter som konventionsstaterna ska ge till kommittén. Punkt nummer 6 reglerar att konventionsstaterna ska se till att deras rapporter är offentliga och tillgängliga för allmänheten i sina länder. Enligt Lagrådet bör inte den här punkten inkorporeras för sig utan att sättas in i det sammanhang som artikeln i övrigt består av. På grund av vad som har nämnts vid föredragningen är det Regeringskansliet som sköter rapporterna. Därför anser Lagrådet att i ett sådant läge behövs det inte att artikeln görs till svensk lag (Stenman & Johansson 2017).

3.1 Tre centrala argument mot inkorporering av Barnkonventionen:

1. *Barnkonventionens artiklar innehåller många vaga formuleringar att tolka och dessutom saknas det förarbeten till konventionen.*

Utredningen lyfter fram frågan om artiklarna i konventionen kan leda till problem om Barnkonventionen görs till svensk lag. Förutom att grundläggande principer och begrepp är allmänt hållna är de enligt betänkandet ”föremål för olika tolkningar av forskare, myndigheter och organisationer från det civila samhället. Tolkningarna ger uttryck för olika värderingar och uppfattningar om barnens rättigheter och hur dessa rättigheter ska relateras till barns behov och intressen i olika situationer och verksamheter” (betänkandet s. 97). Enligt kammarrätten är det olyckligt om en lagstiftning bygger på begrepp och principer som är otydliga och omtvistade. För att det ska lyckas och om man vill ha en införlivning av konventionen, bör det bildas rättspraxis på det området, anser Kammarrätten. På flera arbetsområden även kommunerna ska bestämmelserna tillämpas av nämnder där ledamöterna är lekmän eller av tjänstemän som inte är juridiskt utbildade. Enligt kammarrätten är problemet här, att beslutsfattarna kommer att ha svårt att i enskilda fall att tillämpa de allmänt hållna bestämmelserna i Barnkonventionen. Det är svårt speciellt när det ska bestämmas vilka artiklar i konventionen som ska vara direkt tillämpliga (Kammarrätten Stockholm, 2016). Vi kan titta närmare på ett fall som har liknande tvister mellan artiklarna pga. deras vaga formulering. Rättsfallet NJA 1992. s.666 - gäller en vårdnadstvist. Mamman som hade vårdnaden anklagades för att ha hindrat pappan från att utöva sin medgivna umgängesrätt. I domstolens beslut bestämdes det att mamman ska erhålla vårdnaden eftersom hennes dotter har bott med henne under hela sitt liv och för att det skulle vara jobbigt för dottern att plötsligt byta miljö. Dock är det bra att dottern erhåller en god relation till pappan genom fortsatt umgänge (Rättsfallet NJA, 1992).

När Barnkonventionen inkorporeras kan sådana rättsfall bli svåra att avgöra ifall det inte finns tydliga riktlinjer. Eftersom barnet i fallet hade yttrat flera gånger att denne inte trivdes med pappan och att hon inte ville träffa sin pappa, kan det åter bli en konflikt mellan barnets bästa och barnets individuella tycke. Det behöver förtydligas när Barnkonventionen blir lag i hur man ska döma i liknande frågor. Eftersom barnets rättigheter kommer främjas genom inkorporeringen av Barnkonventionens lagrum som ska få samma status som andra lagar, kan de användas för att stödja argument i liknande tvister. Det kan leda till att ett ungt barn i vissa

fall får sin vilja om att inte behöva träffa ena föräldern igenom, trots att det möjligtvis inte alltid är barnets bästa (Rättsfallet NJA, 1992).

Utöver det är konventionen skriven på andra språk, originalspråk för konventionen är arabiska, engelska, franska, spanska, kinesiska och ryska. Dessa olika språks originaltexter blir gällande rätt i Sverige vid en implementering. Detta betyder ett problem för Sverige i rättstillämpningen. Såsom utredaren påpekade uppvisar den befintliga svenska översättningen många brister. Ett villkor för en inkorporering, är enligt kammarrätten att en noggrann översyn av den svenska översättningen utgörs (Kammarrätten Stockholm, 2016).

Även Lagrådet betonar att Barnkonventionens artiklar är för allmänt hållna och formulerade på ett sätt som gör att de inte passar för direkt tillämpning i enskilda fall.

Lagrådet poängterade att när det gäller konsekvenserna av inkorporering av konventionen, tvivlar de på att implementeringen skulle vara särskilt väl ägnad att stötta uppmärksammade brister i tillämpningen, och det lyfts även upp bekymmer kring problematik som skulle uppstå då konventionens bestämmelser ska tillämpas parallellt med bestämmelser i annan lag. Lagrådet är bekymrad om vägledning om Barnkonventionens tolkning och tillämpning som tas upp i betänkandet. I yttrandet betonas det att man inte har fått en konkret uppfattning av hur denna ska utformas och vem som ska utarbeta den (Lagrådets yttrande 2017).

2. *Det saknas en överstatlig domstol som kan tolka konventionens närmare innebörd.*

Att ge Barnkonventionen status som nationell lag medför att tolkningsansvaret och intresseavvägningar läggs på förvaltningsmyndigheterna och ytterst på domstolarna. Det innebär också att intresseavvägningar som idag i första hand bygger på politiska överväganden flyttas över till de rättstillämpande myndigheterna. Kammarrätten anser att om Barnkonventionen ska inkorporeras i svensk rätt så krävs det att ett omfattande stöd och vägledning tas fram kring hur de olika artiklarna som konventionen består av ska tolkas i ett svenskt sammanhang, vilken betydelse de har för olika rättsområden och hur olika intressen ska vägas mot varandra. Kammarrätten vill i detta sammanhang framhålla att det saknas en överstatlig domstol som kan tolka konventionens närmare innebörd och ge översiktlig vägledning. Erfarenheterna från inkorporeringen av Europakonventionen i svensk rätt visar vilken betydelse en överstatlig domstol har för den nationella rättstillämpningen.

I dagens läge är domstolar och myndigheter vana att tillämpa olika typer av stadganden i bland annat socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Men för att det ska bli

så tydligt som möjligt krävs det en rimlig rättstillämpning i förarbeten eller föreskrifter från förvaltningsmyndigheter. Samtidigt bör det poängteras att det har blivit tvister av tillämpningen av principen barnets bästa och barnets rätt att komma till tals som har införlivats i svenska lagar, skapat problem i exempelvis vårdnadsmål. Barnkonventionens principer, som redan är implementerade i svensk lag, har skapat problem inom rättsområden. Vilket förtydligar varför Sverige inte bör inkorporera konventionen, eftersom detta leder till negativ effekt i Sveriges rättssystem som förutses av förespråkarna. ”Direktillämpligheten” har helt enkelt inte lett till de förändringar som avsetts med reformerna, vilket kan bero på att lagstiftningen i dessa reformer faktiskt inte har gett en klar vägledning i fråga om vad principerna ska innebära och hur de ska tillämpas på de aktuella rättsområdena. Man kan inte understryka vikten med att förtydliga syftet med inkorporering av konventionens artiklar i svensk rätt och kunskapslyften och rättstillämpningen. Detta skulle ha gjorts tydligare när enskilda artiklar har införts i svenska lagar, som till exempel utlänningslagen och föräldrabalken. Vilket betyder att Sverige är nu behov att vara mer tydliga när konventionen ska börja gälla som lag (Kammarrätten i Stockholm, 2016).

3. Det saknas vägledning, det är brist på kunskap och konsekvensanalys.

Genom att inkorporera Barnkonventionen i lag kan det skapa utmaningar i samhället. De verksamheter, myndigheter, samhällssektorer som kommer att tillämpa lagen har ingen grundlig analys om hur de bör hantera utmaningarna. Det handlar om att göra det bredare för samhällssektorer av stor betydelse för barn, exempelvis utbildnings- och kultursektorn, socialtjänsten och stadsplanering. Kunskapen bland barn och unga, kommuner, landsting och statliga myndigheter måste höjas. Inte nog med det, rör det juridiska systemets förutsättningar att leva upp till de krav som medförs att omvandla principiella utgångspunkter som ges i Barnkonventionen till konkreta beslut. Till exempel, vilken innebörd barnens bästa och rätten att få kunna uttrycka sina egna åsikter ges och hur barns röst hörs gentemot barns skydd och deras legitima krav på autonomi, integritet och inflytande. Även juridiska insatser ska värdera de begrepp som ligger till grund för konventionen gentemot annan lagstiftning. Sveriges system som bygger på den vägledning som ges i förarbeten och i utredningar av rättsliga frågor. Genom implementering av konventionen finns det risk för myndigheter och juridiska insatser att fatta skiljaktiga beslut för att normerande och vägledande underlag som saknas, och måste efter utformas. Genom att förarbetet i utredningen är ytligt riskeras hela lagstiftningens långsiktiga

legitimitet, vilket kan medföra att barnen behandlas enligt skilda principer i skilda sammanhang. Dessutom stärks inte barnens likabehandlingsställning i rättsliga och administrativa beslut genom att inkorporera Barnkonventionen. Därför innebär en implementering av konventionen att lagstiftning kring barn skulle bli synbarligt sämre än "bestämd" lagstiftning som rör vuxna (Linköpings universitets yttrande över SOU 2016:19).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att flera myndigheter avstyrker en inkorporering av konventionen i Sverige eftersom de menar att det blir komplicerat för Sverige att inkorporera en konvention som saknar domstol och som dessutom är otydlig. Att både privatpersoner och myndigheter har så pass lite kunskap att det kommer bli svårt att ha konventionen som lag. Dessa motargument kan ligga till grund för att Sverige har en dualistisk tradition och inte riktigt är van vid att implementera sådana traktat i svensk rätt.

Fler remissinstanser från bland annat Åklagarmyndigheten och Linköpings universitet tycker att Sverige borde ha analyserat konsekvenser av konventionen ytterligare inom flera olika områden. Utifrån synpunkterna ovan kan slutsatsen dras att de anser att inkorporeringen kommer bara leda till missförstånd och kommer att krocka med andra lagar, och när staten skrev under konventionen blev den bunden att följa reglerna, bland annat att inte låta nationella lagar krocka med konventionen. Men det är vanligare i Sverige att vi införlivar konventionsåtaganden med svensk rätt. Att införa eller ändra på svenska bestämmelser att kraven på konventionerna stämmer överens med nationella rätten, istället för att implementera konventionen i rättssystem genom en inkorporering, detta är utifrån vår dualistiska tradition. Vidare betonar insatserna att Sverige redan har bra lagar vad gäller barns rättigheter. Att det inte behövs en inkorporering för att barn ska få en starkare ställning, att vi istället kan ändra på våra lagar och stärka barns ställning därifrån.

Jurister som Bring och Mahmoudi argumenterar att Sverige har en tradition att förutsätta normharmoni i samband med ratifikationen av MR-konventioner. Men det har även föreslagits att några MR-konventioner ska bli gällande direkt i svensk lag. Däremot har regeringen och riksdagen bedömt att avslå sådana förslag eftersom de anser att MR-konventioner generellt inte är lämpliga direkt för en tillämplighet i svenska domstolar och myndigheter (Bring & Mahmoudi, 1998). Vilket man kan ifrågasätta då vi redan har inkorporerat flera internationella traktat i svensk rätt. Kanske är vi på väg mot monism.

4 Slutsats och diskussion

Denna uppsats sammanfattas nu i ett avslutande kapitel. Efter genomgång av grunderna bakom Barnkonventionen och dess historia, samt grunderna för implementering av folkrättsliga traktater utifrån den valda teorin, har argument om inkorporering av Barnkonventionen analyserats. Utifrån en koppling mellan syftet med uppsatsen och analysens resultat så kan det konstateras att för- och motargument med inkorporering har analyserats samt kommit fram till att det finns kritik med direkt inkorporering av Barnkonventionen i Sverige.

Det går att ifrågasätta i denna Barnkonventionens lämplighet som vanlig svensk lag och hur rättighetskonflikter mellan svensk lag och konventionen ska kunna lösas. Samt som det har nämnts tidigare saknas det tydliga regler kring konfliktlösning då nationella rättigheter ställs mot konventionsrättigheter. Att konventionen även innehåller otydliga formuleringar gör den svårare att tolka. Att överlåta ansvar för tolkning av ett internationellt rättighetsdokument som Barnkonventionen, på nationella domstolar leder inte bara till en bristande rättssäkerhet och förutsebarhet inom det nationella systemet, utan bekämpar också den normharmoni som konventionen egentligen syftar till. Sverige hade kunnat ta en annan väg, såsom ökad transformering. Som det ser ut är Sverige på väg att bli en monistisk stat. Där vi har både inkorporerat Barnkonventionen och Europakonventionen i svensk rätt. Frågan är hur det blir i framtiden med andra konventioner som Sverige har ratificerat.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att Barnkonventionen ger uttryck för en syn på barn som självständiga rättighetsbärare med rätt att komma till tals och göras delaktiga, men som även har rätt till särskilt skydd. Det måste betonas att Barnkonventionen inte är tillräckligt utformad för svensk praxis. Om vi går tillbaka till uppsatsens syfte och frågeställning klarläggs det att motargumenten väger mer än för argumenten. Frågan om Sverige har gjort ett lämpligt beslut är därför väldigt komplex och svår att svara på. Utifrån vad tidigare forskningen (Vamstad 2016) har visat är en inkorporering av Barnkonventionen varken positiv eller negativ för Sveriges rättssystem. Genom att Sverige införlivar Barnkonventionen medför det i svensk lag att rättigheterna i konventionen får en större betydelse och att konventionens ställning till skillnad från andra folkrättsliga åtaganden stärks. Vilket möjliggör för enskilda personer att ta till vara sina rättigheter i myndigheter och domstolar med en stabil grund, Barnkonventionen. Som nämns tidigare i uppsatsen har barnrättighetsutredningen påpekat flera gånger att Sverige inte uppfyller Barnkonventionens artiklar. I utredningen poängteras det även att barnets bästa

inte alltid kommer i första rummet vid all rättstillämpning som rör barn, därför behöver Sverige bli bättre i att efterleva Barnkonventionens syfte (Hallengren 2017). De remissinsatser, exempelvis Unicef och Lunds kommun, som argumenterade för inkorporering hänvisade till att Sverige måste utgå från barnets bästa, eftersom Sverige har brister när det handlar om barns rättigheter.

Med hjälp av tidigare forskning har de fyra länder som har undersökts visat att det är få fördelar med inkorporering. Det har framkommit att barns juridiska ställning i vissa avseenden stärkts i Norge, men däremot har den praktiska implementeringen av den i rättsväsende och förvaltning begränsat betydelsen. Även i Finland går det inte att avgöra effekten med inkorporeringen. Parallellt med detta kan det konstateras att det absolut inte är säkert om Sverige får en positiv effekt av implementeringen. Studien kom fram till att fördelarna med inkorporering inte kommer av sig självt, utan är beroende av ett aktivt politiskt arbete som Sverige håller på att göra. Det betyder nu att Sverige måste fortsätta att arbeta för konventionen, även om den blir lag, krävs det fortfarande mer för att upprätthålla rättigheterna.

De som har yttrat sig positivt för en inkorporering, exempelvis barnombudsmannen, hävdade att barns ställning kommer stärkas i Sverige, vilket det kommer att göra. Om man jämför med forskningen har det visat sig att inkorporering gör konventionen till ett vassare redskap i beslutsprocesser. Barnkonventionen var redan tillämplig i Sverige innan den inkorporerades, vilket innebär att vi hade kunnat stärka barns rättigheter utan att införliva konventionen, med tanke på att Sverige var bundet till konventionen redan innan. Men nu förstärks dess juridiska status som då betyder att mer juridiskt arbete krävs för barns rättigheter. En annan syn som kan vara värd att nämna, eftersom det blir mer juridiskt arbete, kan man se att de som är mot inkorporeringen är bland annat jurister och domstolar. Det finns ett tydligt mönster utifrån remissvaren att de som arbetar vid domstolar är mot inkorporeringen för att det blir krångligt för domstolarna att fatta beslut på grund av konventionens otydligheter. Det kan bero på att Sverige är ett dualistiskt land som inte riktigt kan hantera internationella traktat i svensk domstol. För argumenten om inkorporering lyfter upp att konventionen blir viktigare i svensk rätt om den införlivas, vilket indirekt påverkar barns rättigheter positivt. Det betyder alltså att en inkorporering i detta sammanhang är en fördel, men sedan ska den ställas mot de nackdelar som motargumenten har visat. Kan alla de problem som lyfts fram komma av att inkorporera en konvention i strid med svensk rättstradition motiveras av att det signalerar hängivenhet till konventionen och barns rättigheter till omvärlden? Norge har traditionellt sett haft minst lika hög profil som Sverige i barns rättighetsfrågor. En beskrivning om vad som har

hant där är att man valde fördelen att fortsätta vara en ledande nation inom barns rättigheter, samtidigt som man har försökt att minska kostnaden för det i termer av resulterande nackdelar. Norge hade kunnat istället behålla positionen som barnrättighetsland men en del av de svårigheterna med att ge konventionen direkt effekt i det norska rättssystemet som var nackdelen lindrades genom den redan beskrivna nyanseringen av den nationella tillämpningen.

Det som kan ses utifrån förargumenten om införlivning av Barnkonventionen är att det är tydligt att målet är att stärka barns rättigheter i Sverige. Om det är målet, verkar en inkorporering av konventionen varken vara en nödvändig eller en tillräcklig förutsättning för det. Med andra ord kan barns rättliga ställning stärkas på andra sätt för att åtnjuta sina rättigheter, och en införlivning av konventionen i svensk lag har visat sig inte göra det. Däremot betyder det inte att en inkorporering i sig är effektlös, som reform sett kan den faktiskt vara en betydelsefull del i ett större arbete för att stärka barns rättigheter på nationellt plan. För att kunna få ett sådant effektivt arbete, är dock ett arbete som i de undersökta länder har visat vara långt större än enbart införliva konventionen i lag.

Bibliografi

Beckman, Ludvig. 2007. *Grundbok i idéanalys – det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Estland: Tallinna Raamatutrukikikoda.

Blomstrand, Severin & Stenman, Olle & O.Johansson, Svante. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. <https://www.lagradet.se/wp-content/uploads/lagradet-attachments/Inkorporering%20av%20FNs%20konvention%20om%20barnets%20rattigheter.pdf> (Hämtad 2019-12-05).

Gustavsson, Martin & Sandström, Yvonne (red). 2018. *Metod: Guide för historiska studier*. Stockholm: Studentlitteratur.

Hallengren, Lena. 2017. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter..* https://www.regeringen.se/4952fa/contentassets/ccaccfb483374099bdb045f96f7ca0bb/inkorporering-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter-2017_18_186.pdf (Hämtad 2019-11-10).

Heilborn, Christina. 2014. Vilka är motargumenten till att göra barnkonventionen till lag. <https://blog.unicef.se/2014/04/10/vilka-ar-motargumenten-till-att-gora-barnkonventionen-till-lag/> (Hämtad 2019-11-20).

Hjerner, Lars. 1998. *OVE BRING och SAID MAHMOUDI, Sverige och folkrätten, Norstedt Juridik AB, Stockholm 1998, 230 s.* <https://svjt.se/svjt/1998/923> (Hämtad 2019-12-19).

Kaldal, A. & Farkhooy, R.. 2017. *Hur ska barn i Sverige få upprättelse när deras rättigheter kränkts? – För- och nackdelar med en ratificering av barnkonventionens tilläggsprotokoll om individuell klago-rätt*, Unicef, <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/hurskabarn-i-sverige-fa-upprattelse-nar-deras-rattigheter-krankts> (Hämtad 2019-10-10).

Kammarrätten i Stockholm. 2016. *Remissyttrande över betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag* (SOU

2016:19).http://kammarrattenistockholm.old.domstol.se/Domstolar/kammarrattenistockholm/Remissvar/2016/Remissvar_Bet%c3%a4nkandet%20Barnkonventionen%20blir%20svensk%20lag%20SOU_2016-19.pdf (Hämtad-2019-12-14).

Lundkvist Nymansson, Helen. 2018. *Barnrättsperspektiv – vad innebär det?*
<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/5469.pdf> (Hämtad 2019-12-22).

McConnell, Lee & Smith, Rhona red.), 2018. *Research Methods in Human Rights*. Oxford: Routledge.

Malmberg, Fredrik. 2016. *Betänkandet (SOU 2016:19) Barnkonventionen blir svensk lag*.
<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/vart-arbete/nya-remissvar/2016/10/barnkonventionen-blir-svensk-lag/> (Hämtad 2019-11-25).

Regner, Åsa. 2015. Barnkonventionen ska bli svensk lag.
<https://www.regeringen.se/debattartiklar/2015/02/barnkonventionen-ska-bli-svensk-lag/> (Hämtad 2019-12-18).

Sandgren, Claes. 2015. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3., [utök. och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm. Schiratzki, Johanna, *Barnrättens grunder*, Sjätte upplagan [reviderad och uppdaterad], Studentlitteratur, Lund, 2017.

Sandin, Bengt & Sparman, Anna & Josefsson, Jonathan & Lind, Judit. *Yttrande av Linköpings universitet över SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag*.
<file:///C:/Users/Mariam/Downloads/Remissvar%20LIU%20SOU%202016-19%20slutversion.pdf> (Hämtad 2019-12-16).

Singer, Anna. 2019. *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, Sjunde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm.

SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag*. Betänkande av Barnrättighetsutredningen
Vamstad, Johan. 2016. *Fördelar och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen*.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:919332/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2019-11-20).

Unicef. 2015. Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen>. (Hämtad 2019-12-27).

Unicef, 2018. *Barnkonventionens ställning i Sverige*.
<https://unicef.se/projekt/barnkonventionens-stallning-i-sverige> (Hämtad 2019-12-10).

Åhman, Karin. 2011. *Rättsutlåtande om inkorporation av Barnkonventionen*. <http://uu.divaportal.org/smash/get/diva2:423737/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2019-11-29).

CRC/GC/2003/5, pkt. 24. *Barnkonventionen innehåller inga bestämmelser om effektiva rättsmedel vid överträdelser av konventionen. Kravet på att det ska finnas effektiva rättsmedel för att avhjälpa eller gottgöra kränkningarna av rättigheterna anses dock vara underförstått*